

**ORNITOLOGISKE REGISTRERINGER PÅ FORSVARETS
ØYER I FROGN KOMMUNE I 2003**

**SØNDRE DEL AV HÅØYA, BERGHOLMEN
OG KAHOLMENE**

Christine Sunding & Trude Starholm

2003

**Norsk Ornitologisk Forening
avd. Oslo og Akershus**

Innhold

	<u>Side</u>
1. INNLEDNING	3
2. KARTLEGGING	4
2.1 Håøya	4
2.1.1 Områdebeskrivelse	4
2.1.2 Metode	4
2.1.3 Resultater	6
2.1.4 Spesielle områder	13
2.1.5 Konklusjon	15
2.2 Bergholmen	16
2.2.1 Områdebeskrivelse	16
2.2.2 Metode	16
2.2.3 Resultater	16
2.2.4 Konklusjon	18
2.3 Kaholmene	18
2.3.1 Områdebeskrivelse	18
2.3.2 Metode	18
2.3.3 Resultater	18
3. KILDER	21

INNLEDNING

På oppdrag fra Frogn kommune gjennomførte Norsk Ornitologisk Forening avd. Oslo og Akershus, kartlegging av fugl på forswarets eiendommer på Håøya, Bergholmen og Kaholmene våren 2003.

Bakgrunnen for kartleggingen er omdisponering av områdene i forbindelse med Forsvarets avhending av eiendommene. Kartleggingen har derfor lagt vekt på å undersøke områder som har vært Forsvarets eiendom, og det er ikke blitt gjort omfattende registreringer i områder utenfor. Dette vil si at de nordlige delene av Håøya ikke ble omfattet av kartleggingen våren 2003, og registreringer fra dette området, baserer seg på tidligere observasjoner og tilgjengelig litteratur.

Kartleggingen ble gjennomført av Christine Sunding (CS), Trude Starholm (TS), Øyvind Hagen (ØH) og Atle Qvale (AQ). Per Ole Syvertsen (POS), Bård Bredesen (BB), Svein Dale (SD), Rolf E. Andersen (REA), Morten Bergan (MBe), Kjetil Johannessen (KJ), Tor Beston (TB) og Odd Frydenlund Steen (OFS) har bidratt med tidligere observasjoner. Rapporten er skrevet av Trude Starholm og Christine Sunding.

Frogn kommune bevilget kr. 20 000 til kartleggingen.

2. KARTLEGGING

2.1 Håøya

2.1.1 Områdebeskrivelse

Håøya er 5-6 km² stor med høyeste topp på 229 moh. Den sørlige halvdelen av øya preges av kupert terreng og da særlig sørvestsiden, men også sørøstsiden danner bratte skrenter ned mot sjøen. Spesielt innehar platået på den sørvestlige delen av øya flotte partier med høystammet løvskog, hvorav mye er edelløvskog. På platået finnes to mindre dammer som viste seg å være viktige næringsøksområder for flaggermus. Dalene langs den sørøstlige delen av øya består av barblandingsskog, mens et parti med flott høystammet granskog fantes på østsiden. Furu, til dels av store dimensjoner, preger de høyere partiene av øya. Skogen har de fleste steder urskogspreg, noe som gjør den viktig for mange fugler, flaggermus og insekter.

Vegetasjonen er variert og regnes som botanisk meget interessant (Størmer 1938, Høiland 1990). Øyas beliggenhet (18 graders juli-isoterm) og uberørthet har gitt utslag i en rik insektfauna med ca 200 nye arter for Norge og ca 15 nye arter for vitenskapen (Midtgaard & Aarvik 1984, Hauge & Midtgaard 1986, Aarvik & Midtgaard 1986).

Søndre Håøya, 3760 dekar, ble fredet som et naturreservat ved kongelig resolusjon 13. desember 2002. Formålet med fredningen er å "bevare et skogsområde som økosystem og med alt naturlig plante- og dyreliv".

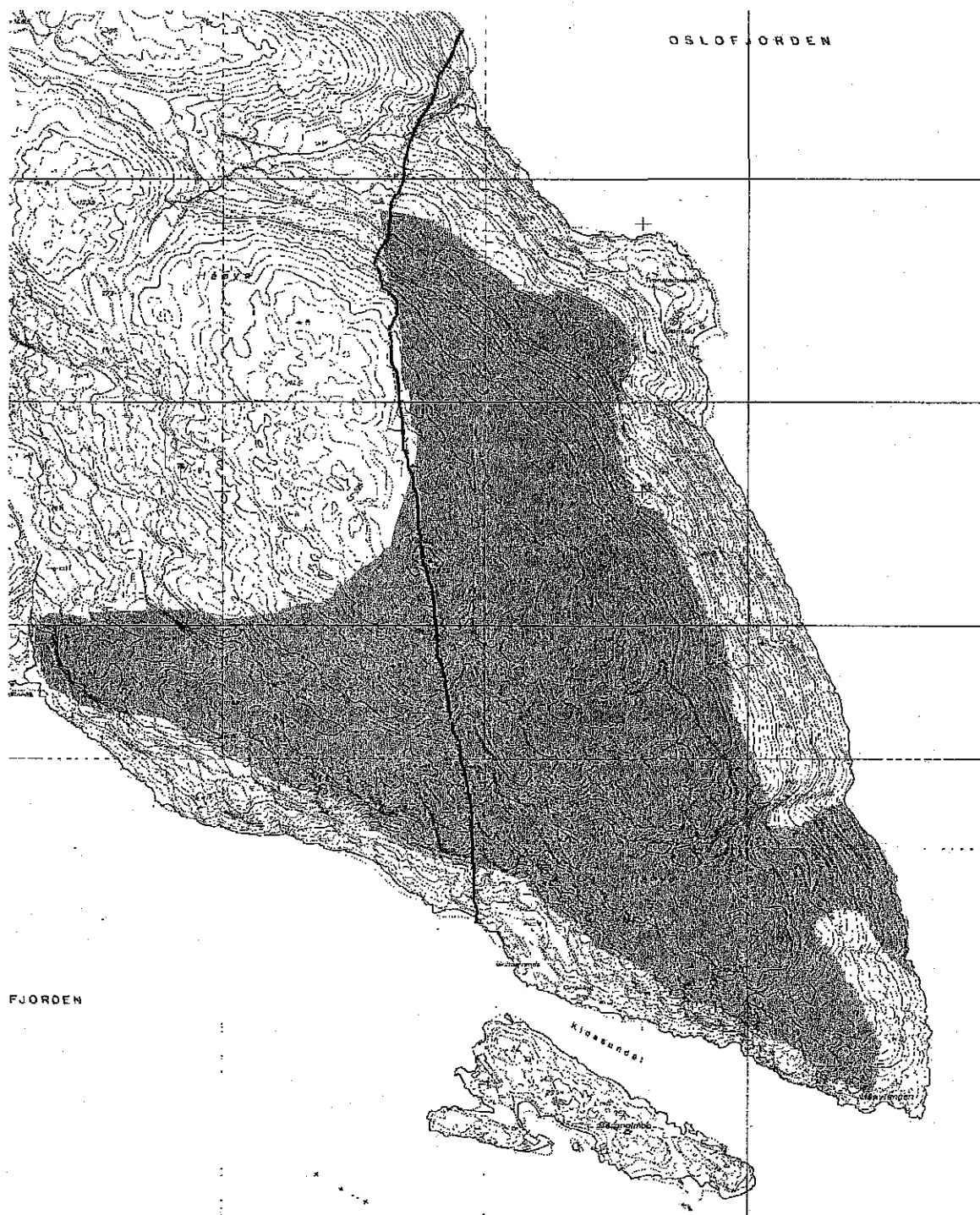
2.1.2 Metode

Øyas kupert terreng og prosjektets begrensede ressurser gjorde at en generell inventering av fuglelivet ble vurdert til å være den mest hensiktsmessige formen for kartlegging.

Den sørlige delen av Håøya, tidligere forswarets eiendom, ble undersøkt ved fem besøk i perioden 29. mars – 14. juni 2003 (se kart neste side). Registreringene ble foretatt tidlig på morgenen i fuglenes mest aktive periode, og arter og antall individer påtruffet i de undersøkte områdene ble notert ved alle besøk.

Materialet i rapporten bygger i all hovedsak på data innhentet i registreringsperioden. I tillegg er endel eldre materiale inkludert. Dette er hentet fra rapporter, boka "Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus" og observasjoner fra andre ornitologer. Selskjer som ligger i en bukt i nordøst er inkludert i rapportområdet.

Kart over sørlige del av Håøya

Det skraverte området viser området som ble undersøkt under registreringsperioden våren 2003. Stiplet linje som går fra Geitestranda, over Varden og nord for Tronstadodden, markerer avgrensningen for forswarets tidligere eiendom (kartmateriale fra Frogn kommune).

2.1.3 Resultater

Oversikten over arter påtruffet på Håøya tar for seg resultatene i forbindelse med kartleggingen våren 2003 av den sørlige delen av øya, og inkluderer tilleggsmateriale og noen observasjoner fra nordlige deler av Håøya.

Tabell 1 lister opp alle fuglearter påvist på Håøya, og en subjektiv vurdering av artenes hekkestatus og forekomst er gjort.

Flere av de registrerte artene står oppført på rødlisten over truede fuglearter i Norge. Arter som inkluderes i denne listen deles inn i kategoriene utryddet, direkte truet, sårbar, sjelden, hensynskrevende og bør overvåkes. Nedenfor er rødlistede, nasjonalt fåtallige og interessante arter for Håøya nærmere omtalt. For enkelte av disse artene dreier det seg om fugler på streif eller på trekk, mens andre kan forventes å hekke på øya.

Endel eldre observasjoner lot seg ikke bekrefte ved våre korte besøk sør på øya, men øyas uberørthet tatt i betraktning er det nærliggende å tro at disse artene fortsatt er tilstedeværende. Framtidige undersøkelser av området vil utvilsomt avsløre om dette er tilfelle, samt generelt føre til flere påtrufne arter.

Fire helt ubekreftede arter er tatt med (jerpe, spurveugle, perleugle og gråspett) da disse står oppført på en orienteringstavle på nordenden av øya. Opplysninger om disse artene befinner seg trolig i arkivet hos Friluftsetaten i Oslo, men dette lot seg ikke gjøre å grave frem i denne omgang.

Nasjonalt truede (rødlistede) fuglearter registrert på Håøya:

Fiskeørn (*Pandion haliaetus*)

Rødlistekategori: Sjelden

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 150-200 par i Norge. Tyngdepunktet av bestanden finnes i landets sørøstlige deler. Fiskeørna krever god tilgang på fisk og gamle og storvokste trær, fortrinnsvis furu, til å bygge reir i (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: Fiskeørn er blitt sett jevnlig rundt Håøya de siste årene, deriblant flere observasjoner i hekketiden (ett individ fløy over fjorden 14/7-99 (SD), ett individ fløy over øya 10/5-03 (TS & ØH), og ett individ fløy langs østsiden av øya 25/5-03 (MBe)). Ett individ ble også sett på nordenden senest 19/9-03 (Tor Beston pers.medd.), men dette er i trekketiden. Øya kan fungere som potensiell hekkeplass, dersom Håøya ikke er for langt unna gode næringssøksområder.

Vepsevåk (*Pernis apivorus*)

Rødlistekategori: Hensynskrevende

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 500-1000 par i Norge. Er hovedsakelig utbredt i lavereliggende deler av (Sør-) Østlandet. Den trives i varierte kulturlandskap med innslag av løvskog, åpne områder og våtmark (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: Observasjoner av vepsevåk i fremvisningsflukt i hekketiden er gjort på øya både i 1984 og -85 (OFS). I primo juli 2003 (OFS) ble et individ sett nærmere fastlandet vest for øya. Områder i vest vil trolig tilfredsstille artens habitatkrav.

Hønehauk (*Accipiter gentilis*)

Rødlistekategori: Sårbar

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 2000-3000 par i Norge.

Hønehauken er sterkt knyttet til gammelskog, og særlig intensiv skogsdrift med store hogstflater har virket negativt på bestanden, men også uregulert legal jakt (historisk), kraftlinjer og faunakriminalitet har bidratt negativt (Gjershaug m. fl. 1994, Direktoratet for Naturforvaltning 1999).

Status: To kjente observasjoner er gjort av hønehauk på Håøya: Ett individ ble sett 12/5-96 (POS) og ett individ fløy fra Håøya, over Bergholmen og mot Kinnartangen i oktober 2002 (REA). Håøya har gammel skog med både gran- og furutrær av store dimensjoner og øya har derfor potensiale som hekkeplass for arten.

Vandrefalk (*Falco peregrinus*)

Rødlistekategori: Sårbar

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 500-600 par i Norge (Steen 2003). Arten hekker utelukkende i bratte bergvegger. (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: Håøya skal ha vært hekkeplass for vandrefalk i 1940-årene (Kvam 1990). En stor falk ble observert 20/3-90 (Kvam 1990). Vandrefalken etablerte seg så høsten 1999, men hadde et mislykket hekkforsøk april 2000 (Steen 2002). Særlig de bratte fjellsidene i de vestre partiene på øya ser egnet ut for vandrefalk.

Skogdue (*Columba oenas*)

Rødlistekategori: Sårbar

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 1000-5000 par i Norge. Skogdua trives best i gammel løvskog i tilknytning til dyrket mark. Den hekker i hultrær, spesielt i gamle svartspett hull (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: Ett individ sett juni 1994 (BB). Skogduen er huleruger, og den gode tilgangen på naturlige hulrom og gamle spette hull på Håøya, gjør at arten er en potensiell hekkefugl på øya.

Hubro (*Bubo bubo*)

Rødlistekategori: Sårbar

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 1000-3000 par i Norge. Foretrekker kupert terreng med bergvegger og bratte lier (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: I tiden før 1930-40 var øya en relativt fast hekkelokalitet for hubro (Odd Frydenlund Steen pers. medd.). Håøyas kupert topografi, samt næringstilgangen (sjøfuglkolonier i nærheten) gjør øya til en sannsynlig hekkeplass for hubro. Observasjoner fra 2002 og 2003 tyder på at hubroen muligens hekker på øya eller på det nærliggende fastlandet. Hubro og vandrefalk går ikke alltid så godt sammen da hubroen kan predatere på rugende vandrefalk og dens unger, men dette utelukker likevel ikke at begge artene kan hekke (Steen 2003).

Nattravn (*Caprimulgus europaeus*)

Rødlistekategori: Bør overvåkes

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 100-1000 par i Norge. Foretrekker småkupert skoglandskap bevokst med halvåpen furuskog, gjerne i tilknytning til kulturlandskap. Arten har hatt en tilbakegang både i utbredelse og antall, og er sårbar for menneskelige forstyrrelser (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: Søndre del av Håøya har store områder med halvåpen, eldre furuskog og burde derfor kunne huse flere par med nattravn. En syngende hann ble hørt natt til 29/5-03, ved det øvre festningsanlegget sør på Håøya (CS).

Gråspett (*Picus canus*)

Rødlistekategori: Hensynskrevende

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 1000-2500 par i Norge med hovedtyngde på vestkysten. Den foretrekker løv- og furuskog med innslag av gammel skog med døde trær (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: Står oppført på en orienteringstavle på nordenden, over fugler påtruffet på Håøya. Habitatkravene for arten er trolig innfridd på Håøya.

Dvergspett (*Dendrocopos minor*)

Rødlistekategori: Hensynskrevende

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand 1000-5000 par i Norge. Foretrekker skog dominert av løvtrær hvor innslag av døende og døde trær er høyt, og tilgangen på insekter er god hele året. (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: Både gammelt og nytt reirhull ble funnet i registreringsperioden i typisk hekkehabitat med løvtreskog på den sørvestre siden av øya (CS & TS): En hann satt ved et reirhull 26/4-03, og ett par ble sett i det samme området 14 dager senere (CS & TS). Hekket høyst sannsynlig. Arten er også tidligere registrert med et individ sett juni 1994 (BB).

Vendehals (*Jynx torquilla*)

Rødlistekategori: Sårbar

Bestandsstørrelse og habitatvalg: Antatt bestand på 2000-10000 par i Norge. Arten er knyttet til løv- og blandingsskog i tilknytning til åpne partier, gjerne kulturlandskap. Bestanden av vendehals har gått tilbake i de fleste fylker etter 1970 (Gjershaug m. fl. 1994).

Status: Vendehals ble observert flere ganger i hekketiden flere år på rad på slutten av 70-tallet, ved leirskoleområdet i nord. Hekket sannsynligvis i området. De siste tiårene har det derimot ikke vært registrert noen individer på øya (REA pers. medd.). Vendehals ble ikke funnet på den sørlige delen av Håøya i registreringsperioden, men er svært anonym og lett å overse.

Nasjonalt fåtallige arter (< 10 000 par, men ikke rødlistet) hvor Oslo og Akershus har en (stor) del av norsk bestand:

Musvåk (*Buteo buteo*)

Musvåk ble sett med ujevne mellomrom i hekketiden på 70- til 90-tallet, over sørlige deler av Håøya (REA pers. medd.). Ett individ trakk over øya 10/5-03 (TS & ØH).

Spurvehauk (*Accipiter nisus*)

Ett individ sett jaktende 10/5-03 (TS, ØH & CS)

Spurveugle (*Glaucidium passerinum*)

Står oppført på en orienteringstavle på nordenden, over fugler påtruffet på Håøya. Ingen andre kjente observasjoner er gjort.

Perleugle (*Aegolius funereus*)

Står oppført på en orienteringstavle på nordenden, over fugler påtruffet på Håøya. Ingen andre kjente observasjoner er gjort.

Svartspett (*Dryocopus martius*)

Observert 20/3-90 (Kvam 1990). Ett individ ble registrert i sør 5/9-99 (KJ), og ett individ ble også hørt i sør under flere av besøkene våren 2003. Flere gamle reirhull av svartspett ble også funnet (TS, ØH & CS).

Grønnspekk (*Picus viridis*)

Grønnspekk ble registrert i sørvest under de fleste av besøkene våren 2003. Et gammelt reirhull ble også funnet like ved tjernet i sør. Flere tidligere observasjoner er også gjort av andre (MBe, SD & KJ).

Bøksanger (*Phylloscopus sibilatrix*)

Mange syngende hanner ble registrert i den høystammete løvskogen i sørvest under kartleggingen våren 2003 (CS, TS, ØH & AQ). Det satt også syngende hanner i andre deler av det kartlagte området.

Nøttekråke (*Nucifraga caryocatactes*)

Ett individ hørt 10/5-03 (CS).

Stillits (*Carduelis carduelis*)

Flere observasjoner ble gjort våren 2003, alle i nærheten av veien i sørøst. På det meste ble tre individer sett samtidig. (TS, ØH & CS).

Andre interessante arter som ikke faller innenfor kategoriene over:

Storfugl (*Tetrao urogallus*)

Før 1950-årene var tre ulike tiurleiker kjent fra Håøya (Kvam 1990). Flere observasjoner av storfugl ble gjort våren 2003: en tiur ble sett ved Varden 29/3-03 (CS), en tiur hørt spillende ved Varden 26/4-03 (CS) og en tiur og en røy sett 29/5-03 (AQ & CS). I tillegg ble det funnet møkk på flere steder i de høyereliggende partiene på øya.

Orrfugl (*Tetrao tetrix*)

Observert 20/3-90 (Kvam 1990). Minst to spillende orrhaner ble hørt ved det øvre festningsanlegget 26/4-03 (CS). Man finner jevnlig møkk i de høyere partiene på øya.

Lomvi (*Uria aalge*)

Vanlig i denne delen av Kristianiafjorden på 1800-tallet vinterstid og så deretter fra 1981 og frem til nå (MBe pers. medd.). To individer sett ved øya 19/2-03 (SD).

Kattugle (*Strix aluco*)

Ett individ ble sett nord for noen hus på nordlige del av Håøya 14/7-99 (SD), og en hunn ble hørt sør på øya natt til 14/6-03 (TS).

Tretåspett (*Picoides tridactylus*)

Hakkemerker ble funnet i juni 1994 (BB).

Rødstjert (*Phoenicurus phoenicurus*)

Flere syngende hanner ble registrert under kartleggingen våren 2003. Hele seks syngende hanner ble registrert bare i den østlige delen av den høyereliggende furuskogen. Første hann observert ble sett 26/4-03 (CS). Arten hekker i de fleste skogtyper, men foretrekker ofte tørre furukoller. Rødstjerten er en art som ofte bruker gamle spettehull som reirplass.

Duetrost (*Turdus viscivorus*)

Ett individ ble sett på toppen 14/7-99 (SD), og minst fire individer ble sett i furuskogsområdene 29/5-03 (CS & AQ).

Ravn (*Corvus corax*)

Et ravnereir ble funnet på vestsiden av øya omkring 1988 (MBe pers. medd.). Ravn ble dessuten observert 20/3-90 (Kvam 1990), et individ hørt i sør 14/6-03 (CS & TS) og to individer sett på øya senest 21/9-03 (SD).

Tabell 1: Arter funnet på Håøya

Hekkestatus

H = hekkende eller tidligere konstatert hekkende
H = sannsynlig hekkende
h = mulig hekkende
0 = ingen indikasjon på hekking

Forekomst

3 = svært vanlig
2 = vanlig
1 = sjelden
t = streif eller trekk

Observerte arter:	Hekkestatus:	Forekomst:	Kommentar:
Storskarv	0	1	
Gråhegre	0	1	
Knoppsvane	0	1	
Kanadagås	0	1	
Gravand	h	1	
Toppand	0	1	eldre observasjon i nord
Stokkand	H	1	hunn m/kull 14/7-99 (SD)
Kvinand	H	1	
Ærfugl	H	2	
Siland	H	1	
Fiskeørn	0	1-2	
Musvåk	0	1	
Vepsevåk	h	1	
Hønehauk	0	1	
Spurvehauk	H	1-2	
Vandrefalk	H	1	eldre hekkefunn.
Storfugl	H	1-2	
Orrfugl	H	2	
Jerpe	0	-	ubekreftet registrering
Tjeld	H	1-2	hekker på Selskjær (MBe)
Strandsnipe	0	1	12/5-96 (POS), 14/7-99 (SD)
Skogsnipe	h	1	
Rugde	H	2	eldre hekkefunn ca 1985 (MBe)
Hettemåke	H	1	eldre hekkefunn Selskjær (MBe)
Fiskemåke	H	1-2	hekker på Selskjær (MBe)
Gråmåke	0	2	
Sildemåke	0	1	
Svartbak	0	1-2	
Makrellterne	H	1-2	eldre hekkefunn Selskjær (MBe)
Lomvi	0	t	
Ringdue	H	2	
Skogdue	h	1	
Hubro	H	1	hekkefunn fra før 1930-40
Spurveugle	0	-	ubekreftet registrering
Perleugle	0	-	ubekreftet registrering
Kattugle	h	1	
Natteravn	h	1	

Tårnseiler	h	1	
Svartspett	H	1	
Grønnspekk	H	1	
Gråspett	0	-	ubekreftet registrering
Flaggspett	H	2-3	
Dvergspett	H	1	
Tretåspett	h	1	hakkemerker
Vendehals	H	1	har sannsynligvis hekket i nord
Låvesvale	0	1	
Taksvale	0	1	14/7-99 (SD)
Sandsvale	0	1	
Trepiplerke	H	3	
Linerle	H	1	
Gjerdesmett	H	1	14/7-99 (SD)
Jernspurv	H	2	
Rødstrupe	H	3	
Rødstjert	H	1-2	
Måltrost	H	2	
Rødvingetrost	H	1	
Duetrost	H	1	
Gråtrost	H	1	
Svarttrost	H	3	
Munk	H	2	
Møller	H	1	
Hagesanger	H	1-2	
Løvsanger	H	3	
Bøksanger	H	2	
Gransanger	h	1	observasjoner i trekktiden
Fuglekonge	H	3	
Gråfluesnapper	H	2	varslet i hekketiden
Svarthvit fluesnapper	H	3	
Kjøttmeis	H	3	
Blåmeis	H	2-3	varslet i hekketiden
Toppmeis	H	1	12/5-96 (POS), 14/7-99 (SD)
Svartmeis	H	1	
Granmeis	H	1	
Løvmeis	H	1	
Spettmeis	H	1-2	
Trekryper	H	1-2	
Nøtteskrike	H	1	
Nøttekråke	h	1	
Kråke	H	1	
Ravn	H	1	eldre hekketfunn
Bokfink	H	3	
Bjørkefink	0	1	
Grønnfink	H	1-2	

Grønnsisik	H	2-3
Gråsisik	0	1
Tornirisk	h	1
Stillits	H	1
Dompap	H	1
Grankorsnebb	H	2-3

2.1.5 Spesielle områder

I et fuglemessig perspektiv peker noen av områdene på søndre Håøya seg ut som spesielt rike på fugl. Dette kan være i antall individer eller i antall ulike arter funnet i et område, områder hvor det ble registrert truede arter eller områder med nasjonalt fåtallige eller interessante fuglearter.

1. Furuskogen i de høyereliggende partiene er tilholdsted for mange arter tilknyttet barskog og da spesielt litt åpen furuskog. Dette er viktige hekkebiotoper for flere truede og interessante arter som for eksempel natteravn, duetrost og rødstjert. Området har flere mulige spillplasser for både orrfugl og storfugl.

Åpen furuskog ved det nedre festningsanlegget sør på Håøya (Foto: C. Sunding)

2. Området rundt nedre festningsanlegg i sør og videre langs sørvestsiden av Håøya har et relativt flatt parti ovenfor bratthenget. Her er jordsmonnet litt dypere og dette har gitt grobunn for en høystammet og frodig løv- og edelløvskog, stedvis med noe gran. Sammen med høy kontinuitet i skogen gir dette en svært høy insektproduksjon, noe de fleste fugler er avhengig av. Dette bidrar til et høyt innslag av spetter. En annen art som er tallrik i den høystammete løvskogen er bøksanger, som hadde størst tetthet i de vestlige partiene.

Høystammet løvskog på vestsiden av Søndre Håøya, henholdsvis 10. og 29. mai 2003 (Foto: C. Sunding)

2.1.5 Konklusjon

Håøya innehar flere habitattyper som er viktige for ulike arter av fugl. Totalt er 88 arter registrert eller tidligere observert på Håøya. Av disse er 55 konstaterte eller sannsynlige hekkefugler på øya (se tabell 1). Flere observerte arter har status som truede, for eksempel hønschauk, skogdue, vendehals, dvergspett og nattravn (Direktoratet for Naturforvaltning 1999).

Havørna forsvant som hekkefugl fra Oslofjorden på slutten av 1800-tallet (Haftorn 1971), men arten er på fremmarsj både i Norge og Sverige (Gjershaug m. fl. 1994, Svensson m. fl. 1999), og kan igjen bli en hekkefugl på Østlandet. Hubro har igjen etablert seg som hekkefugl i Oslofjorden, og Håøya med sin naturlige utilgjengelighet for allmennheten, gjør at de bratte sørvestlige stupene er en potensiell framtidig hekkeplass både for rovfugl og hubro. Klatring bør derfor forbys i disse områdene.

Gammel skog med en unik sammensetning spesielt av løvtrær, gjør skogen svært attraktiv for flere spettearter. Spettene hakker hvert år ut et nytt reirhull og er dermed viktige nøkkelarter for mange sekundære hullrugere, som for eksempel svarthvit fluesnapper, rødstjert, skogdue og mange uglearter. Flaggermus benytter hule trær for overdaging og til ynglekolonier. I tillegg inneholder skogen mange naturlige hule trær og trær med hull etter avbrukne grener.

Håøyas tildels svært kupert terreng gjør at tilgjengeligheten for allmennheten begrenser seg selv. Først og fremst er Håøya et unikt og intakt økosystem midt i Oslofjorden og dette gjør øya spesiell.

2.2 Bergholmen

2.2.1 Områdebeskrivelse

Bergholmen er en kolleøy av grunnfjell. Øya er preget av furuskog og av edelløvskog med tett undervegetasjon, og skogen er lite påvirket av mennensker (Markussen 1999). Det finnes flere gamle bygninger, deriblant militære anlegg på holmen.

2.2.2 Metode

Bergholmen ble bare undersøkt ved to korte besøk i løpet av våren 2003. Begge besøkene skjedde midt på dagen, og sangaktiviteten var derfor svært lav. Tidligere observasjoner av arter påtruffet ved og rundt Bergholmen er også tatt med i rapporten, også noen vinterobservasjoner. Flere undersøkelser av området vil utvilsomt føre til flere påtrufne arter og mer eksakt anslag på artenes forekomst.

2.2.3 Resultater

Resultatene tar for seg registreringer fra kartleggingen våren 2003, samt tidligere observasjoner. Alle arter som er observert på eller like ved Bergholmen er listet opp i tabell 2. Arter av spesiell interesse er nærmere omtalt.

Gråhegre (*Ardea cinerea*)

I følge Viltkartverket skal det fra gammelt av skal det ha vært en regionalt viktig gråhegrekoloni her, denne ble ikke funnet under en befaring i 1990 (Kvam 1990) og heller ikke under våre besøk. Imidlertid er det blitt gjort observasjoner av gråhegrer sittende i trærne på øya i 1999, 2001 og 2003, uten at dette nødvendigvis medfører hekking (MBe pers. medd.).

Hønschauk (*Accipiter gentilis*)

Ett individ fløy fra Håøya, over Bergholmen mot Kinnartangen i oktober 2002 (REA). Se forøvrig omtale under Håøya.

Makrellterne (*Sterna hirundo*)

På skjæret i bukten vest på Bergholmen, "Militærskjær", har det pleid å hekke et par med makrellterne (MBe), men i år var hekkforsøket sannsynligvis mislykket.

Tabell 2: Artsliste for Bergholmen

Hekkestatus

Forekomst

H = hekkende eller tidligere konstatert hekkende

3 = svært vanlig

H = sannsynlig hekkende

2 = vanlig

h = mulig hekkende

1 = sjelden

0 = ingen indikasjon på hekking

Observerte arter:	Hekkestatus:	Forekomst:	Kommentar:
Storskarv	0	1	
Gråhegre	0	1	
Stokkand	h	1	19/2-03 & 19/4-03 (SD)
Kvinand	0	1	19/2-03 & 21/9-03 (SD)
Ærfugl	H	2	
Siland	H	1	
Hønschauk	0	1	1 ind. okt. 02 (REA)
Strandsnipe	0	1	
Hettemåke	0	1	
Fiskemåke	h	1	
Gråmåke	0	1-2	
Sildemåke	0	1	
Svartbak	0	1	
Makrellterne	H	1	
Ringdue	h	1	
Låvesvale	0	1	
Linerle	H	2	
Rødstrupe	H	2	
Måltrost	H	1	
Rødvingetrost	H	1	
Svarttrost	H	1-2	
Munk	H	1-2	
Møller	h	1	
Hagesanger	H	1	
Løvsanger	H	3	
Gråfluesnapper	h	1	
Svarthvit fluesnapper	H	1-2	
Kjøttmeis	H	2	
Blåmeis	H	1	
Spettmeis	H	1	
Kråke	0	1	
Bokfink	H	3	
Grønnsisik	h	1	
Stillits	0	1	

2.2.4 Konklusjon

34 arter er påtruffet på eller ved Bergholmen, og av disse er 16 arter sannsynligvis hekkende. På tross av øyas nokså beskjedne størrelse huser den mange insektspesialister da vegetasjonen er svært frodig.

2.3 Kaholmene

2.3.1 Områdebeskrivelse

Holmene, særlig den sørlige, er svært utbygd med parkpreg, og det er noe begrenset med naturlige habitater igjen. Den nordlige holmen har noe skog, og er generelt mindre utbygd.

2.3.2 Metode

Kaholmene ble ikke besøkt i forbindelse med kartleggingen våren 2003. Artene omtalt her er derfor tidligere observasjoner av arter påtruffet på og rundt Kaholmene, samt arter registret på og ved holmene fra Håøya under kartleggingen våren 2003. Vinterobservasjoner er også tatt med. Skomakerskjær er tatt med i rapportområdet for Kaholmene.

Artslisten er svært mangelfull og fremtidige registreringer på Kaholmene vil sannsynligvis øke artsantallet betraktelig. Artenes utbredelse lot seg ikke vurdere ut i fra det tilgjengelige materialet.

2.3.3 Resultater

Det lot seg dessverre ikke gjennomføre å få besøkt Kaholmene i løpet av våren 2003, men generelt kan vi utifra hvor kraftig utbygd holmene idag er, si at de sannsynligvis ikke vil være særlig viktig som hekkehabitat for mange fuglearter. De nordlige delene med endel naturlig vegetasjon og skog, vil sannsynligvis huse den største artsdiversiteten. Det er positivt at bygningene huser hekkende taksvaler. Noen arter av sjøfugl er nærmere omtalt.

Hettemåke (*Larus ridibundus*)

Tidligere fantes det en hettemåkekoloni på Skomakerskjær NV for Kaholmene. Denne forsvant i 1980-årene (MBe pers. medd.).

Fiskemåke (*Larus canus*)

I noen år har det pleid å hekke 5- 25 par med fiskemåke i den bratte skrenten i nord-nordøst, men i år er det ikke registrert hekking der (MBe).

Svartbak (*Larus marinus*)

På Skomakerskjær NV for Kaholmene har det de siste årene hekket 1 par svartbak, og 1 par hekket der også i år (MBe).

Makrellterne (*Sterna hirundo*)

Makrellterne har tidligere hekket på Skomakerskjær NV for Kaholmene (MBe).

Tabell 3: Artsliste for Kaholmene

Hekkestatus

H = hekkende eller tidligere konstatert hekkende

H = sannsynlig hekkende

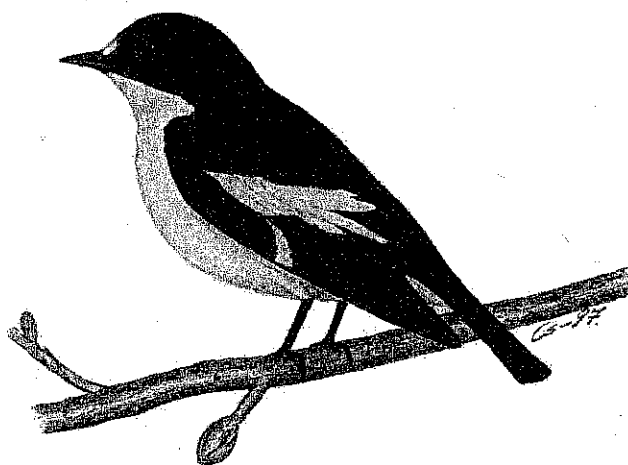
h = mulig hekkende

0 = ingen indikasjon på hekking

t = streif eller trekk

Observerte arter:	Hekkestatus:	Kommentar:
Storskarv	0	5 ind. 29/5-02 (KJ)
Gråhegre	0	1 ind. 21/9-03 (SD)
Kanadagås	0	2 ind. 29/5-02 (KJ)
Stokkand	h	1 ind. 19/2-03 & 19/4-03 (SD)
Kvinand	0	19/2-03 & 19/4-03 (SD)
Ærfugl	H	2 reir 2003 (MBe)
Sjørørre	t	19/2-03 (SD)
Siland	h	
Tjeld	H	eldre hekkefunn (Markussen 1999)
Hettemåke	H	eldre hekkefunn (MBe)
Fiskemåke	H	
Gråmåke	0	
Sildemåke	0	
Svartbak	H	
Makrellterne	H	flere 29/5-02 (KJ)
Lomvi	t	1 ind. 19/2-03 (SD)
Alke	t	19/2-03 (SD)
Ringdue	h	
Tårnseiler	0	flere 29/5-02 (KJ)
Låvesvale	t	4 ind. på trekk 21/9-03 (SD)
Taksvale	H	
Heipiplerke	t	1 ind. på trekk 21/9-03 (SD)
Gulerle	t	sett på trekk (REA)
Linerle	H	

Steinskvett	h	1 syngende 29/5-02 (KJ)
Jernspurv	h	
Rødstrupe	H	
Måltrost	0	5 ind. på trekk 21/9-03 (SD)
Rødvingetrost	0	2 ind. på trekk 21/9-03 (SD)
Gråtrost	h	1 ind. 19/4-03 (SD)
Svarttrost	h	
Hagesanger	h	1 syngende 29/5-02 (KJ)
Tornsanger	h	flere syngende 29/5-02 (KJ)
Løvsanger	H	
Kjøttmeis	H	
Blåmeis	H	
Granmeis	0	1 ind. 21/9-03 (SD)
Kråke	h	
Bokfink	H	1 hørt syngende fra Håøya (CS)
Grønnfink	h	1 ind. 19/4-03 (SD)
Grønnsisik	0	1 ind. 21/9-03 (SD)
Stillits	h	1 syngende 29/5-02 (KJ)

3. KILDER

- Dale, S., Andersen, G.S., Eie, K., Bergan, M. & Stensland, P. 2001. Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus. Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus. 362 s.
- Direktoratet for Naturforvaltning. 1999. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. Norwegian Red List 1998. DN-rapport 3: 1-161.
- Kvam, T. 1990. Vurderinger av zoologiske forhold omkring planene om bru over Drøbaksundet. NINA Oppdragsmelding 33: 1-19.
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) 1994: Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 552 s.
- Haftorn, S. 1971. Norges fugler. Universitetsforlaget, Oslo. 862 s.
- Høiland, K. 1990. Botaniske forhold på Håøya, Frogn (Akershus) og tilgrensende områder på fastlandet. NINA Oppdragsmelding 35.
- Markussen, J.A. 1999. Naturfaglige registreringer i Oslo og Akershus 1993-1997 „Verneplan for Oslofjorden“. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernnavdelingen, rapport nr. 2 1999.
- Steen, Odd Frydenlund. 2002. Årsrapport 2001. Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge, 20 s.
- Steen, Odd Frydenlund. 2003. Vandrefalk i Sørøst-Norge og noen nabofylker i 2002. Våre Rovdyr 1: 4-14.
- Størmer, P. 1938. Vegetationsstudien auf der Insel Håøya im Oslofjord unter besonderer Berücksichtigung der Gefäßpflanzen und Moose. Videnskaps-Akademiet, Oslo I. Matematisk-Naturvidenskapelig Klasse 1938, 9: 1-155.
- Svensson, S., Svedson, M. & Tjernberg, M. 1999. Svensk Fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.